

NEDİR BU İSTANBUL SÖZLEŞMESİ?

Av. Muharrem BALCI İle Röportaj

Röportaj: Nermin YÜCEL

İlkadım Dergisi, Bacıyan, Nisan 2021

1- Kısaca kendinizden bahseder misiniz?

1952 İstanbul-Sarıyer doğumluyum. Annem hafızdı ve üç kuşak Kur'an okumuş birisiydi. Babam da motorla kum çekerdi. İlk ve ortaokulu Sarıyer'de okudum. 1972'de Hukuk Fakültesine girdim. 1979 yılı Şubat ayında fiilen Avukatlık mesleğine başladım. Evli ve dört çocuğum, 7 torunum var. Hukuk çalışmalarımın yanı sıra çok sayıda İnsan Hakları sivil toplum kuruluşunun kurucu üyesi ve gönüllüsüyüm. HUKUKÇULAR DERNEĞİ, MAZLUMDER, Araştırma Kültür Vakfı (AKV), Hasta Hakları Aktivistleri Derneği, Sınırsız Kardeşlik ve Dayanışma Derneği (KİYADER) ile Dünya Yetimler Eğitim Vakfı Kurucu Üyelikleri, Tüketiciler Birliği Onur Kurulu Başkanlığı, SARIAY, MAVİAY Onursal Başkanlıkları, 69. Dönem (2010–2012) Türkiye YEŞİLAY Cemiyeti Genel Başkanlığı, İĞİAD Eğitim Komisyonu üyesiyim. Ayrıca Hukukçu Dostlarım ve Öğrencilerim ile birlikte Eylül 2014'te kurduğum HUKUK VAKFI'nın başkanlığını yürütmekteyim.

1998'den bu yana birçok ilde Genç Hukukçular Hukuk Okumaları Grubu'nun çalışmalarını yürütmekte olup ve bu çalışmaların toplandığı *BİRİKİMLER'in* (2003, 2006, 2009, 2012, 2016) editörlüğünü yapmaktayım.

2- 2012’de kabul edilip 2014’de yürürlüğe giren “İstanbul Sözleşmesi” nedir?

İstanbul Sözleşmesine geçmeden önce, Sözleşmenin güvenceye aldığı hususlarda Sözleşme öncesinde yapılanlara bakmak gerekir.¹

Türkiye 11 Haziran 1985’de CEDAW’ı (Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi) Türk Medeni Kanunu'nun "aile hukuku" bölümüyle çelişen bazı maddelerine çekince koyarak imzaladı. 1986’da yürürlüğe koydu. 1999 yılında da TMK’da yapılması düşünülen değişiklikler sebebiyle bu çekinceler kaldırıldı. Bir başka ifade ile İstanbul Sözleşmesi henüz ortada yokken Sözleşmenin güvenceye alacağı birçok düzenleme kanunlarımızda yapılmış oldu.

8 Eylül 2000’de imzalanan CEDAW Ek İhtiyari Protokol’ü 30 Temmuz 2002’de onaylandı. Böylelikle Türkiye CEDAW’a tam uyum sağlamayı taahhüt etmiş oldu. Bu taahhüt, *kadın ile erkeğin kalıplaşmış rollerine dayalı önyargıların, geleneksel ve diğer bütün uygulamaların kökünün kazınması* anlamında idi.² Ardından 22 Kasım 2001’de TBMM’de kabul edilip, 1 Ocak 2002 yılında yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun aile hukuku bölümünde "*Ailenin reisi kocadır*" ibaresi kaldırılıp yerine "*Evlilik birliğini eşler beraber yönetirler*" ifadesi getirildi. Meslek seçiminde eşlerden birinin diğerinin iznini alma zorunluluğu kaldırıldı.

7 Mayıs 2004 tarihinde, uluslararası anlaşmaların iç kanunla çelişmesi halinde uluslararası sözleşmelerin esas alınacağını düzenleyen Anayasanın 90. maddesine, "*temel hak ve özgürlüklere ilişkin [milletlerarası antlaşmalarla]...*" ifadesi eklendi. Bu ifade, 2011’de imzalayacağımız İstanbul Sözleşmesi gibi "temel hak ve özgürlüklere" ilişkin metinlere iç kanundan daha yukarıda bir konum verdi. Sözleşme Meclis’te onaylanıp yürürlüğe girdikten sonra ise Anayasaya aykırılığı gerekçesiyle iptal ya da itiraz yollarını kapanmış oldu.

2004’te 5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanunu’nda (TCK) yapılan değişikliklerle; zina suç olmaktan çıkarıldı. Pek tabii ki eşcinsel ilişkiler de zina kapsamında sayıldığından, eşcinsel aktiviteler de suç olmaktan çıkarıldı. Irz, namus, ahlak, ayıp, edebe aykırı davranış gibi "erkek egemen" söylemler TCK’dan çıkarıldı. Bakire, bakire olmayan ayrımı, kadın-kız ayrımı kaldırıldı.

---

¹ İSTANBUL SÖZLEŞMESİ ve TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ’ne ilişkin taraf veya karşıt bilgi-belge-rapor, makale ve söyleşiler için Bkz: TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ Klasörü <http://www.muhammedbalci.com/toplumsalciinsiyetesitligi.php>

² Bkz: Aşağıda CEDAW m. 5/a ve 10/c

4 Temmuz 2006'da 26218 sayılı "Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler" başlıklı Başbakanlık Genelgesi Resmi Gazete'de yayınlandı. Genelge "**toplumsal cinsiyet eşitliği**"ni merkeze alarak hazırlanmıştı.

2007 yılında 3 yıl sürecek (2007-2010) Kadına Şiddet Ulusal Eylem Planı hazırlanıp uygulamaya konuldu. 2008'de 5 yıl sürecek olan "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı" hazırlanıp uygulandı.

2009 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu kuruldu ve 2012 yılında da 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kabul edildi.

Uluslararası hukukta, kadına yönelik şiddeti önlemede Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 30 Nisan 2002 tarihli "Kadınların Şiddete Karşı Korunması"na İlişkin Tavsiye Kararı, 7 Nisan 2011 yılında genişletilerek ve güncelleştirilerek bir sözleşme halini aldı, İstanbul'da Mayıs 2011'de imzaya açıldı. Avrupa Konseyi dönem başkanlığı o yıl Türkiye'de idi. Bu yüzden de İstanbul Sözleşmesi olarak anılan Sözleşmeyi çekincesiz imzalayan ilk ülke Türkiye olmuştur. İstanbul Sözleşmesi bir Avrupa Konseyi Sözleşmesidir. Sözleşme 14 Mart 2012'de TBMM'de onaylanmış olup 1 Ağustos 2014'de yürürlüğe girmiştir. İstanbul Sözleşmesi, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik ev içi şiddeti önlemeyi amaçlayan ilk Avrupa sözleşmesi olma özelliği taşıyor.

Sözleşmenin önsözünde kadına yönelik her türlü ayrımcılığı önlemenin ve erkekler ile eşitliğini sağlamanın ancak ev içi şiddetin ortadan kaldırılmasıyla mümkün olabileceği belirtiliyor.

2011'de İstanbul Sözleşmesi imzalanmasından sonra 2012'de "İstanbul Sözleşmesi dayanak/esas alınarak" 6284 Sayılı Aileyi Koruma ve Kadına Şiddeti Önleme Kanunu çıkarıldı.

2012-2015 ve 2016-2020 yılları arasında ikinci ve üçüncü kez Kadına Şiddet Ulusal Eylem Planları hazırlanıp uygulandı. 2014-2018 yılları arasında ikinci kez Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı hazırlandı. 2018 yılında ise 2023'e kadar devam edecek olan üçüncü Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı ise hali hazırda devam etmektedir.

İstanbul Sözleşmesi imzalanmadan önce Sözleşmenin güvenceye aldığı tüm önlemler kanunlarımızda alınmış, toplumsal cinsiyet eşitliği de kanunla güvenceye alınmış oldu. 6284 sayılı Kanun da Sözleşmenin uygulama kanunu olarak düzenlendi. Esasen bu kanun çıkarılmasaydı da mevcut kanunlar İstanbul Sözleşmesinin uygulanması için yeterli idi. İstanbul Sözleşmesi'nin imzalanması ve onaylanıp yürürlüğe girmesi ile sözümona “Ankara Kriterleri” Avrupa Kriterleri’ne boyun eğmiş oldu. Tıpkı, “İstanbul Sözleşmesi nas değildir” denerek Sözleşmenin tartışmaya açılmasından 1,5 sene sonra, “Geleceğimiz Avrupa’dır”³ taahhüdü ile tartışmanın sonlandırılması gibi...

3- Metinde tepki çeken “cinsel yönelim”, “toplumsal cinsiyet kimliği”, “sözde namus” gibi kavramlarla amaçlanan şey nedir?

Sözleşme m.3/c. Toplumsal Cinsiyet, “*Belirli bir toplumun, kadınlar ve erkekler için uygun gördüğü sosyal olarak inşa edilen (kurgulanan) roller, davranışlar, etkinlikler ve yaklaşımlar*” anlamına gelir. Bir başka ifade ile “*kadın erkek cinsiyet rolleri yaradılıştan değil, toplumun önyargılarından oluşuyor, dolayısıyla değiştirilebilirdir*” demektir bu.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği de, “*toplumun cinsler için uygun gördüğü davranışların, değerlerin eşitlik içermesi, ayrımcılık yapılmaması*” anlamında kullanılmaktadır. Bu da, topluma dayatılan üçüncü ve + cinslerin (LGBTİQ +), doğal cinsiyetlerle eşitlenmesi anlamındadır.

Feminist kuramcılara göre Toplumsal Cinsiyet,

“Toplumun kültürel olarak kişiye tanımladığı ve zorladığı kimliklerdir. Kadınlık, kızlık, erkeklik, delikanlılık gibi. Gerçekte böyle kimlikler ve böyle kategoriler yoktur. Bütün bunlar toplum tarafından bireylere zorla giydirilmiş anlamlardır. Tüm bu kimlikler eşit düzeyde algılanmalı, bu zorla giydirilmiş anlamlar kaldırılmalı, Maskülinite/Patriyarka denen “erkek” egemen yapının ortaya koyduğu şiddet önlenmeli.”⁴

Cinsel yönelim kavramının aslı Sözleşmede cinsel yönelim değil **cinsel tercihtir**. Cinsel tercih/yönelim kavramı/durumu sadece devletin bu insanları da şiddetten koruma yükümlülü-

³ Cumhurbaşkanı Erdoğan, “Kendimizi başka yerlerde değil Avrupa’da görüyor, geleceğimizi Avrupa ile kurmayı tasavvur ediyoruz.” 21 Kasım 2020

⁴ Ahmet Hakan Çakıcı, “İstanbul Sözleşmesine İtiraz Edenlere İtiraz -1”, <https://www.ahmethakancakici.com/2020/05/itiraz-1.html>

ğünü değil, aynı zamanda her tür ifade özgürlüğü adı altında örgütlenmeyi, afişe olmayı, toplumu inanç ve kültür değerlerini tahrip ve tahrik etmeyi beraberinde getirmektedir.

Sözleşme sadece LGBT'yi değil, tüm cinsel yönelimleri/sapıklıkları (queer), LGBT ve artılarını (pedofili, zoofili, nekrofil, ensest ve daha ötesini) da korumaya alan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesine güvence veriyor. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği bu sebeple, sadece feministler ve eşcinseller tarafından değil, pedofili, zoofili, nekrofil, ensest sapıkları tarafından da savunulmaktadır.

Sözleşmesi'nin 4/1 maddesi uyarınca, “Devletler cinsel tercihi/yönelimi yasal güvence altına alır”.

4/1. Bireylerin cinsiyet, toplumsal cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi görüş veya farklı görüşe sahip olma, ulusal veya sosyal menşe, herhangi bir etnik azınlık, mülkiyet, doğum, cinsel tercih/yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, yaş, sağlık durumu, medeni durum, göçmen ya da mülteci olma, yaş veya engelinin ve diğer bir durumunun bulunmasına bakılmaksızın özellikle mağdurların haklarını korumaya yönelik tedbirler başta olmak üzere işbu Sözleşme hükümlerinin Taraflar tarafından uygulanması güvence altına alınmıştır.

Cinsel Tercih/Yönelim: Bir kişinin, cinsel arzusunun, hemeinsine, karşı cinse ya da ikisine birden yönelebileceğini anlatmak için kullanılan kavram. «Gay, lezbiyen ve biseksüel» kavramlarını içerir.

Sözde namus:

İstanbul Sözleşmesi Madde.12/5; Taraflar; kültür, gelenek, görenek, din ya da “sözde namusun” işbu sözleşme kapsamındaki herhangi bir şiddet eylemi için gerekçe oluşturmasını sağlar”.

Sözde namus kavramı, şiddete davetiye çıkaran namus anlayışını ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu yönüyle Sözleşme savunucularının önemli argümanıdır. Ancak, dinlerin yanlış yorumlarından hareketle namus anlayışlarının, din, örf, adet, gelenek, ahlak kavramlarıyla birlikte hüküm altına alınması, Avrupa değerlerinin, evrensellik iddiası ile indi kültürel göreceleliğinin dayatılmasından başka bir şey değildir. Her toplumun kültürel değerlerinin olabileceğini göz ardı eden bu anlayış, yeteri kadar tarif edilmemiş “şiddet” kavramıyla birlikte düşünüldüğünde, sonuçları itibariyle şiddeti azaltacağına, artırmaktadır.

4- Kadına karşı şiddetin önlenmesi amacıyla yapıldığı açıklanan bu sözleşmeye alternatif olarak hukuk sistemimizde yapılan düzenlemeler var mı, varsa nelerdir?

Şiddet tüm ülkelerde en çok da erkeklere yönelmiş bir eylemdir. Kadın kuruluşları, İstanbul Sözleşmesinin kadın – erkek - çocuk herkesi koruduğunu iddia ediyor. Hâlbuki Sözleşmenin adı bile ayrımcılık ifadesi. 6284 sayılı Kanun bile kadın lehine ayrımcılık yapan bir isim taşıyor. Sözleşmede sadece kadına değil, tüm cinsel tercihlere güvence veriliyor.

Anayasamızda, Türk Ceza Kanununda kadınlar lehine ve kadın erkek eşitliğine aykırı pozitif ayrımcılık oluşturan hükümler düzenlenmiştir. Ceza Muhakemeleri Kanunu m.134’de de suç mağdurlarının korunması ve hukuki yardım sağlanmasında kadın erkek ayrımı yapılmaksızın tüm mağdurlara hukuki güvenceler sağlanmıştır. Birçok suç tipinde mağdurun kadın olması, gebe olması, eş olması, altsoy – üst soy olması ağırlaştırıcı nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Türkiye, uluslararası alanda kabul edilmiş en temel insan hakları belgelerini de imzalamış, hakları güvenceye almıştır. Türkiye’nin ulusal mevzuatında kadına karşı şiddetin ve ayrımcılığın meşru kabul edildiği bir düzenleme yoktur.

Türk Ceza Kanunu’nda cinsiyet ayrımı yapmaksızın şiddet içeren fiziksel şiddet fiilleri; kasten yaralama suçu (TCK m. 86), eziyet suçu (TCK m. 96) ve kötü muamele suçları (TCK m. 232) hükümleriyle cezalandırılmaktadır. Psikolojik şiddet ise niteliğine ve neticesine göre; tehdit suçu (TCK m. 106), hakaret suçu (TCK m. 125) veya sağlığın bozulması halinde kasten yaralama suçu (TCK m. 86) kapsamında cezalandırılmaktadır. Cinsel şiddet fiilleri de niteliğine göre, cinsel saldırı suçu (TCK m. 102), çocukların cinsel istismarı suçu (TCK m. 103) ve cinsel taciz suçu (TCK m. 105) kapsamında cezalandırılmaktadır. Ayrımcılık fiilleri ise, nefret ve ayrımcılık suçu kapsamında (TCK m. 122) cezalandırılmaktadır. Ayrıca birçok suç tipinde mağdurun kadın olması, gebe olması, eş olması, altsoy – üst soy olması suçun ağırlaştırıcı nitelikli hali olarak düzenlenmiştir. Suç mağdurlarının korunması, hukuki yardım sağlanması gibi birçok konuda kadın erkek ayrımı yapılmaksızın tüm mağdurlara aynı hukuki güvencenin tanındığını görebiliriz (CMK m. 134).

2005 tarih ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile erkek – kız cinsiyet ayrımı yapılmaksızın tüm suç mağduru çocuklar, suça sürüklenen çocuklar ile korunmaya muhtaç çocukların korunmasına yönelik önemli düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca 2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda kadınların ve çocukların fiziksel (m. 86/3, 108, 232), psikolojik (m. 106), cinsel şiddete karşı (m. 102, 103, 104, 105) ve yaşama hakkına (m. 81, 82) yönelik saldırılara karşı korunmasına dair birçok özel hüküm eklenmiştir. Yine 2005 tarihli ve 5393 sayı-

lı Belediye Kanunu'nda 2012 yılında yapılan değişiklikle, Büyükşehir Belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerinde olan belediyelere kadın ve çocuklar için konuk evleri (sığınma evleri) açma yükümlülüğü getirilmiştir (m. 14).

Mevzuatımızda kadına sağlanan güvencelerin tamamına yakını, İstanbul Sözleşmesinin ve 6284 sayılı Kanunun yasalaştığı tarihlerden önce sağlanmıştır. Böylece, ilgili kanunlarımızda bazı küçük düzeltme ve eklemeler yapılması halinde İstanbul Sözleşmesine ve 6284 sayılı Kanun'a ihtiyaç kalmayacaktır.

5- Bu tür sözleşmeler Türk aile yapısına uygun mudur? Türk aile yapısına olumsuz yöndeki etkileri konusunda ne düşünüyorsunuz?

Bu tür sözleşmelerin Türk aile yapısına uygun olmadığı, Cumhuriyetin başından bu yana “tutan – tutmayan devrimler/kanunlar” söylemiyle daha iyi anlaşılmaktadır. Nitekim devrim kanunları denen kanunlarda yıllar içinde çok sayıda değişiklik yapıp, bir nevi kevgire döndürülmüştür. Batı'nın kültürel değerlerinin Müslüman topluluğun üzerine boca edilmesi anlamındaki “resepsiyon”, günümüze, tartışılarak ve değişikliklere uğratılarak devam etmiş, somut örneklerden biri olan İstanbul Sözleşmesi de tartışmaya açılmıştır. Sayın Cumhurbaşkanı da, 1 Haziran 2019'da Haliç Kültür Merkezi'nde ‘Milli İrade Platformu’nu ağırladığı İftar Yemeğinde⁵, Sözleşme ile ilgili eleştiriler ve KADEM temsilcisinin Sözleşmeyi savunmasına karşılık, hazirun tarafından konuşturulmaması üzerine, “**İstanbul Sözleşmesi nas değildir**” diyerek bizzat kendisi Sözleşmeyi tartışmaya açmıştır. Bir başka deyişle İstanbul Sözleşmesinin feshini tetikleyen gelişmeler; Sözleşme aleyhine birkaç duyarlı aydının uyarı/bilgilendirme yazıları ve konuşmaları, bunların sosyal medyaya yansımalarının yanı sıra, 1 Haziran iftar yemeğinde STK'ların ve cemaatlerin duyarlılık ve itirazları olmuştur.

İstanbul Sözleşmesinin uygulama kanunu 6284 sayılı Kanunun uygulamalarından, kadına karşı şiddetin azalmadığını, aksine arttığını, erkeklerin de bu uygulamalardan mağdur olduğunu, bu mağduriyetlerin de bazı psikopat veya madde bağımlılarının şiddete meyletmelerine neden olduğunu görmekteyiz. Pek tabiidir ki bu sonuçlar aile yapımızın nasıl dejenere edildiğini ve ortadan kaldırılmak istendiğini de ortaya koyuyor.

---

⁵ Muharrem Balcı, *İSTANBUL SÖZLEŞMESİ VE TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA KADEM'E CEVAPLAR*, s.140, Yüzleşme Yayınları, İstanbul, 2020.

6- 6284 sayılı Kanun bize ne anlatır? Bu kanundan doğan mağduriyetler nelerdir?

6284 sayılı Kanun İstanbul Sözleşmesinin uygulama kanunudur ve Sözleşmeyi dayanak almaktadır. Kanunlarımız içinde sadece 6284 sayılı Kanun Anayasamız dışında bir yabancı Sözleşmeye/kanuna dayanılarak çıkarılmıştır. Dünyada eşi ve benzeri bulunmayan, delilsiz/belgesiz 6 ay uzaklaştırma/sürgün ve hapis cezaları verilen, uzlaşma ve arabuluculuğun yasaklandığı bu yasa büyük mağduriyetlere neden olmaktadır.

En başta, “kadının beyanı esastır” kuralı, başlı başına bir felakettir. İnsanlığın ilk ve en önemli evrensel kuralı “**aslanan ibahadır**”/“**masumiyet/suçsuzluk**” karinesidir. Hukukumuzda berat-ı zimmet esası mevcut iken, çıkar çatışmalarına dayalı *Batı kültürel göreliliğini* hukukumuzda, yaşamımıza sokan bu insanlık ayıbı kural mağduriyetlere sebep olmaktadır. Üstelik ailenin içine ‘devlet’i sokmaktadır. Aile yaşamına, ailenin içine sokulan bu fitne, bir kadının, “çıplak arandım” beyanını esas almamaktadır.⁶ Böylesine çifte standartlı, “ama”cı, istisnacı hukuk kuralı, elbette ki böylesine feci bir sonucu getirecekti. Suiistimale açıklık olmak, felakete davetiye çıkarmaktır. Nitekim İstanbul Sözleşmesi, Türk Ceza Kanunundaki hükümler ve 6284 sayılı Kanun uygulamada olduğu halde kadına şiddet azalmamakta, artmaktadır.

7- İstanbul Sözleşmesi Dünya ülkelerinde nasıl yankı bulmuştur? Metinde kaç ülkenin imzası vardır?

Yukarıda da ifade ettiğim gibi İstanbul Sözleşmesinden çok önce toplumlar ve devletler, CEDAW hükümleri ile hazırlanmış, alıştırmıştır. CEDAW’ın bazı maddeleri ile İstanbul Sözleşmesinin 2 maddesi birbirleriyle uyum içinde ve birbirinin devamıdır:

CEDAW Madde 5/a; “Her iki cinsten birinin aşağılığı veya üstünlüğü fikrine veya kadın ile erkeğin kalıplaşmış rollerine dayalı önyarguların, geleneksel ve diğer bütün uygulamaların **kökünün kazınması**/ortadan kaldırılmasını sağlamak amacıyla kadın ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarını değiştirmek,”

Madde 10/c; “Kadın ve erkeğin rolleriyle ilgili kalıplaşmış kavramların eğitimin her şeklinde ve kademesinden kaldırılması ve bu amaca ulaşılması için eğitim birliğinin ve diğer eğitim şekillerinin teşvik edilmesi, özellikle ders kitaplarının ve okul programlarının yeniden gözden geçirilmesi ve eğitim ve metotlarının bu amaca göre düzenlenmesi” ile yükümlü tutmuştur.

⁶ AYM'nin, "Kollukta çıplak arama ve kötü muamele"ye ilişkin İHLAL KARARI. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2017/39945>

İSTANBUL SÖZLEŞMESİ Madde 12/1; *Taraflar, kadın ve erkek için kalıp rollere dayanan önyargıları, örf ve âdetleri, gelenekleri ve tüm diğer uygulamaların kökünü kazımak/ortadan kaldırmak amacıyla kadın ve erkeklere ilişkin toplumsal ve kültürel davranış modellerinde değişim sağlamak için gerekli tedbirleri alır.*

Madde.12/5; Taraflar; kültür, gelenek, görenek, din ya da “sözde namusun” işbu sözleşme kapsamındaki herhangi bir şiddet eylemi için gerekçe oluşturulmasını sağlar”.

Müthiş bir yazılı ve görsel basın ve sosyal medya desteği ile toplumların üzerine boca edilen propaganda sonucu, İstanbul Sözleşmesini neredeyse tüm Avrupa Komisyonu üyeleri imzalamış, bazıları çekinceler koymuştur. İngiltere, Slovakya, Macaristan, Polonya gibi bazı ülkeler onaylamayı reddederek sözleşmeden çekilmişti. Bazı ülkeler de onayladıktan sonra geri çekilmek için adım attı. Fransa ve Almanya'nın sözleşmeye şerh koydu. Hırvatistan da sözleşmeden çekilmek isteğini belirtti. Türkiye ise, Avrupa Komisyonu Dönem Başkanlığı sarhoşluğu ile çekince koymadan **“onurla!!!”** ilk imzalayan ülke olmuştur. Aradan 3 sene geçmeden, yani 2014’de yürürlüğe girer girmez de tartışılmaya başlanmıştır.

8- Toplumsal Cinsiyet Eşitliği projesini uygulayan ülkeler ne durumdadırlar?

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve bunu güvenceye alan İstanbul Sözleşmesini ilk defa gündeme getiren Dr. Mücahit Gültekin olmuştur. Sözleşmenin imzalanmasından itibaren görüşlerini medyada ve sivil toplum kuruluşlarında paylaşmıştır. Nitekim Dr. Meryem Şahin ile birlikte hazırladıkları ve SEKAM (Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Merkezi)ın 2014’de yayınladığı “Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Dayalı Politika Uygulayan Ülkelerde Kadın ve Aile” konulu raporlarında, toplumsal cinsiyet eşitliğini Türkiye’den 15 yıl önce uygulamaya başlayan İskandinav ülkelerindeki durumu, sonuçlarıyla birlikte aktarmışlardır.⁷ Rapor, bu ülkelerde ve Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliği uygulamalarında şiddetin katlanarak arttığını gözler önüne sermiştir. Şimdi de Türkiye’de 90’lı yılların sonlarından itibaren tüm hükümleriyle uygulandığı ve 6284 sayılı Kanunla güçlendirildiği halde kadına yönelik şiddetin ve katil olaylarının katlanarak arttığını görmekteyiz.

---

⁷ Mücahit GÜLTEKİN – Meryem ŞAHİN, *Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Dayalı Politika Uygulayan Ülkelerde Kadın ve Aile*, <http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/tce/282.pdf>

9- İstanbul Sözleşmesi Cumhurbaşkanı Kararı ile feshedildi. Bu tür sözleşmelerde fesih söz konusu mudur? Böyle durumlarda neler yapılabilir? Feshi ve sonuçlarını değerlendirir misiniz?

Madde 80. Fesih

1. Herhangi bir Taraf, herhangi bir zaman diliminde, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapacağı bir bildirimle işbu Sözleşmeyi feshedebilir.
2. Bu tür fesihler bildirim Gen. Sekreter tarafından alınmasından sonraki üç aylık sürenin sonunu izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girer.

İstanbul Sözleşmesi, bunca tartışılmasına ve tüm karanlık yönleri ortaya çıkarılmış olmasına rağmen hâlâ ülke politikasını şekillendiriyor olmasını, *kendi kodlarını, kavramlarını ve değerlerini eksik gören grup ve çatılar tarafından baş tacı edilmesine* borçludur.⁸

Sorun, sadece İstanbul Sözleşmesi değildir. Sorun bir zihniyet sorunudur.

İstanbul Sözleşmesi feshedildi, ancak 1986'da yürürlüğe koyarak kendimizi bağladığımız CEDAW Sözleşmesinin hükümleri ne olacak? Türkiye Cumhuriyeti kalkınma planlarına kadar, kamunun her kademesinde devlet politikası halindeki *“toplumsal cinsiyet eşitliği”* politikalarına son mu verilecek?

Cevap: Elbette ki hayır.

İstanbul Sözleşmesi üzerindeki tartışmalar, Sözleşmenin bileşenleri ile birlikte yapılmalıdır. Şiddeti oluşturan nedenleri, şiddetin kaynaklarını tartışmaya açarak Anayasanın sosyal-hukuk devleti öngörüsüne ulaşma çabasına girilmeli. Şiddetin nedenleri arasında en etkili olan **‘bağımlılıklar’** mutlak bir mücadeleyi gerektiriyor. Bu mücadele, “miş gibi” değil, tüm bağımlılıklarla, esaslı, topyekûn yapılmalıdır. Tüm bu işlem ve eylemlerin gerçek bir sivil toplum hareketi olarak, öncelikle Batı çatışmacı kültürüne ve yerli revizyonist kültüre, oluşumlara, yasal düzenlemelere düşünsel ve eylemsel karşıtlık, yine Batı’daki anti gender (toplumsal cinsiyet karşıtı) hareketine benzer bir hareket ve eylemsellikle yapılması öncelenmelidir.

Nitekim 20 Mart tarihli Cumhurbaşkanı Kararı ile İstanbul Sözleşmesi tek taraflı olarak feshedildi, asıl ifadesi ile Sözleşmeden çekildik. Medyaya yansıyan haberlere göre acilen bir

---

⁸ Muharrem Balcı, *İNSANI VE AİLEYİ İSTANBUL SÖZLEŞMESİNDEN KORUMAK*, s. 13. İstanbul 2020, Pınar Yay.

Ankara Mutabakatı/Sözleşmesi hazırlıklarından⁹ bahsedilmektedir. Daha önce de AB ile siyasi krizler yaşadığımız süreçte dillendirilen *Ankara Kriterleri* gibi bu da tek taraflı, siyaset ve bürokrasinin kendinden menkul değerleri ile halktan kopuk fakat feministlerle birlikte hazırlayacakları bir mutabakat olacağını düşünüyorum. Özelde kadına genelde de tüm insanlara yönelik şiddetin temel bileşenleri arasında ilk sırada olan *bağımlılıklar ve bağımlılıklarla mücadele* konusunda yine herhangi bir açıklama maalesef yoktur. İstanbul Sözleşmesi hazırlıkları sırasında bölük pörçük medyaya yansıyan genel geçer feminist söylem, yerini şiddetin önlenmesi kapsamında sloganlara bırakmıştır. Esasen yukarıda da söylediğimiz gibi, İstanbul Sözleşmesinin uygulama Kanunu 6284 sayılı Kanun ve TCK'daki hükümlere ilişkin bir açıklama yoktur. Bu da hala *ben yaptım oldu* veya *Komünizm gelecekse onu da biz getiririz* anlayışının bir yansıması olarak görünmektedir.

Ankara Mutabakatı/Sözleşmesi hazırlayanlara bir soru soralım:

Ankara Mutabakatında, 20 yılı aşkındır tüm kamu kurumlarının dizayn edildiği toplumsal Cinsiyet eşitliği ilkeleri ve uygulamaları da sona erdirilecek mi? İlk ve orta öğretimde uygulanan Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi (ETCEP) ders programlarına son verilecek mi? 6284 sayılı Kanunun hüküm ve uygulamalarının getirdiği zulümleri anlatmaya sıra gelmez ancak bunların İstanbul Sözleşmesinin güvence verdiği ifsad projelerinin AB ve feminist ideolojinin kurumsallaştırmaları olduğunu unutmamalıyız.

Hukuka uzak siyasi aktörlerin ve kurumların oluşturduğu sözde demokratik sistemimizde temel insan haklarında bile gerekli ve yeterli mesafeleri alamamışken, sorumlulardan AB kapılarında nöbetten vazgeçmelerini beklemek nasıl abes ise, İstanbul Sözleşmesinden gerçek anlamda çekilmelerini/feshetmelerini beklemek de abestir. Şiddeti şiddetle ortadan kaldırmayı düşünen ve buna göre vaziyet alan yerel ve uluslararası “zihniyetin” gerçekten hukukun yaygınlaştırılmasını isteyeceğini düşünmek de başka bir abes. Sorun sadece hukuk metinleri ve uygulamalarında değil. Hepsini kâğıt üzerinde düzelttiğimizi ve taleplere uygun hale getirdiğimizi düşünsek bile, şiddeti doğuran nedenlerle mücadele etmeden, siyasetin şiddet dilini değiştirmeden istenilen sonuçlar alınamayacaktır. Liberal düşüncenin, sınırsız özgürlüklerin, cinsel tatminsizliklerin, feminen tavırların bu önerilerimizin herhangi bir yerinde ve aşamasında yer alması mümkün değildir.

---

⁹ AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Fatma Betül Sayan Kaya: *Ankara Sözleşmesi hazırlıyoruz*, <http://muharrembalci.com/hukukdunyasi/tce/1270.pdf>

10- İstanbul Sözleşmesi toplumda neden infial oluşturdu ve toplumda aynı düşünce yapısına sahip insanları ayrıştırmaya sebep olurken, farklı görüş yapısına sahip insanları da birleştirdi?

İstanbul Sözleşmesi, eski iki aile bakanımızın itiraz ettiği;

- ✓ ‘farklı aile formları’,
- ✓ ‘toplumsal cinsiyet eşitliği’,
- ✓ ‘cinsel tercih’ güvencelerini vermesi;
- ✓ örf, adet, gelenek, din, namus kavram ve olguların ‘kökünün kazınması’ amaçlaması,
- ✓ kadın erkek cinslerinin dışında da ‘oluşturulmuş cinsel objelerin’ aktivizminin güvence altına alınması

gibi bir dizi kavram ve oluşumlara meşruiyet sağladığı için toplumda infial uyandırdı.

Bu infial Sözleşme karşıtlarını bir araya getirdiği gibi, siyaseten farklı bagajları bulunan Sözleşme taraftarlarını da birlikte savunmaya yöneltti. Bu oluşumlardan Müslüman camiada olanlar İstanbul Sözleşmesinin hazırlık aşamalarında bulduklarını inkâr etseler de, Sözleşmeyi imzalayanlar, onaylayanlar yine bu oluşumlar ve üyeleridir. Şimdi Ankara Mutabakatı yapmayı vadedenler ve bu yönde çalışanlar da aynı kimselerdir. Bir başka ifadeyle, sorunu üreten zihniyet sorunun çözümünde öncülük etmektedir.

İstanbul Sözleşmesi varlığını ve uygulamalarını, kendi kodlarını, kavramlarını ve değerlerini eksik gören grup ve çatılar tarafından baş tacı edilmesine borçlu idi. Maalesef feminist ideoloji uzun zamandır bu oluşumları hâkimiyeti altına almış, almaya devam etmektedir.

